
Rzecznik Praw Obywatelskich : jego cele i zadania

Palestra 32/10(370), 154-157

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

INFORMACJE

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH — JEGO CELE I ZADANIA

Podajemy niżej do wiadomości naszych Kolegów informację, otrzymaną od Rzecznika Praw Obywatelskich, o celu działalności Rzecznika i jego zadaniach oraz o dniach i godzinach przyjęć interesantów.

Co trzeba wiedzieć

Rzecznik Praw Obywatelskich powołany został ustawą z 15 lipca 1987 r., a funkcjonuje od 1 stycznia 1988 r. Powoływany jest przez Sejm PRL na czteroletnią kadencję.

Podstawowym zadaniem rzecznika jest badanie, czy na skutek działania bądź zaniechania organów, organizacji lub instytucji zobowiązanych do przestrzegania i realizacji praw obywatelskich zagwarantowanych w Konstytucji i innych przepisach prawa nie nastąpiło naruszenie prawa oraz zasad współżycia społecznego i sprawiedliwości społecznej. Natomiast głównym celem jego działalności jest ochrona praw i wolności obywateli, czemu służy jego szczególnie usytuowanie wśród innych organów państwa: uzależnienie go tylko od Sejmu oraz wyposażenie w immunitet podobny do poselskiego.

Instytucja rzecznika jest nowością w naszym życiu społeczno-politycznym i dlatego jako jedna z prób uzdrowienia sfery stosunków na styku państwo-obywatel wzbudza wiele — zbyt wiele może — nadziei w społeczeństwie.

Trzeba pamiętać

jednak, że możliwości rzecznika są ograniczone nie tylko ze względów technicznych, ale i formalnych. Wieloma sprawami, z którymi trafiają do niego interesanci, nie może się po prostu zająć, aby nie uchybić procedurze prawnej; inne sprawy powinny być załatwione bez specjalnych zabiegów w urzędach administracji państwowej; jeszcze inne są drobne, niedostatecznie udowodnione, wyrażające tylko subiektywne poczucie krzywdy autora listu, tak że nie sposób się nimi zająć.

Wszystkie interwencje rzecznika są więc uzależnione od przeanalizowania okoliczności danej sprawy, wychwycenia problemów, które w makroskali nękają dziesiątki i setki obywateli.

Rzecznik i jego biuro

- Podejmuje działania na wniosek obywateli, PRON, samorządów, organizacji politycznych, zawodowych i innych organizacji zrzeszających obywateli, a także z własnej inicjatywy.

- Kontroluje stan rzeczy, który wzbudził niezadowolenie obywateli, przy czym postępowanie kontrolne może przeprowadzić sam lub też może zwrócić się z wnioskiem o zbadanie do innego organu kontrolnego.
- Może zbadać sprawę na miejscu lub zażądać informacji o stanie sprawy od każdej instytucji.
- Po zbadaniu sprawy i stwierdzeniu naruszenia praw i wolności obywateli, kieruje wystąpienie do organu, organizacji lub instytucji, w działalności których takie naruszenie nastąpiło, z wnioskiem o właściwe stosowanie przepisów prawnych.
- Przy załatwianiu wszystkich spraw nie jest zobowiązany do przestrzegania terminów wynikających z kodeksu postępowania administracyjnego.
- Załatwia w pierwszej kolejności sprawy, w których wystąpił typowy błąd w stosowaniu prawa.
- Działa, gdy naruszono prawa obywatelskie, co nie jest równoznaczne z każdym uprawnieniem czy każdym interesem obywatela.
- Ma prawo wniesienia rewizji nadzwyczajnej. Czyni tak niezwykle rzadko, i to jedynie w szczególnie uzasadnionych wypadkach.
- Może zażądać wszczęcia postępowania w sprawach cywilnych i w sprawach o przestępstwa ścigane z urzędu; może żądać wszczęcia postępowania administracyjnego, a także wziąć udział w każdym toczącym się już postępowaniu cywilnym i administracyjnym na prawach przysługujących prokuratorowi; może zaskarżyć do NSA decyzję organu administracji państwowej.
- Sam inicjatywy ustawodawczej nie ma, ale jest upoważniony do tego, aby występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej lub z wnioskami o wydanie bądź zmianę innych niż ustawa aktów prawnych. Występuje do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności ustawy z Konstytucją bądź też przepisów i zarządzeń z ustawami.
- Najczęściej skłania rzecznika do działania sytuacja, gdy obywatel spotkał się z potraktowaniem naruszającym prawo do równości oraz gdy wobec obywatela naruszono zasadę „sprawiedliwości proceduralnej”.

Czego nie może:

- Wyręczyć administracji, wymiaru sprawiedliwości w załatwianiu spraw należących do ich kompetencji. Nie podejmuje więc spraw, w których nie wypowiedziały się wszystkie zobowiązane do tego instytucje. Nie zajmuje się problemem, gdy np. sprawę rozpatrzono w urzędzie gminy, a dana osoba, której sprawa dotyczy, nie odwołała się do instancji zwierzchniej, lecz od razu zwróciła się z pismem do rzecznika.
- Uchyłać wyroków sądowych i zastępować sądów.
- Stosować prawa łąski.
- Przydzielać: mieszkań, asygnat na samochody, towarów reglamentowanych, wózków inwalidzkich, załatwiać lekarstw itd.
- Rozpatrywać sporów między obywatelami i sąsiadami oraz sporów rodzinnych.

- Brać udziału w akcjach społeczno-politycznych, np. w sprawie zamknięcia określonej huty albo przeciwko zabiegom usuwania ciąży lub budowy oczyszczalni ścieków.
- Podejmować spraw wtedy, kiedy brak jest dowodów rzeczowych, że nastąpiło naruszenie prawa, np. gdy ze względu na upływ czasu niemożliwe jest zebranie zeznań, zniszczone zostały dokumenty, zmarli świadkowie itp.
- Rozpatrywać anonimów, np. na temat działania lokalnych mafii.
- Interweniować, gdy sprawa toczy się bez opóźnień i nieprawidłowości w sądzie, administracji itd.
- Ingerować w niezawisłość sędziowską, np. w ocenie dowodów, zarządzeń i decyzji.
- Poza tym rzecznik zazwyczaj nie podejmuje sprawy, w której interwencji podjęła się inna instytucja.

Należy pamiętać:

Że rzecznik czyta wszystkie listy skierowane do niego. Rozpatruje też wszystkie wnioski zgłoszone ustnie w czasie dyżurów w biurze rzecznika. Dla ułatwienia pracy, a także przyspieszenia rozpatrywania wniosków rzecznik prosi o precyzyjne określenie przedmiotu sprawy. A więc najpierw należy napisać, czego sprawa dotyczy, a następnie zamieścić krótki, zwięzły i jasny opis zagadnienia, w którym zainteresowany widzi naruszenie prawa. Każdy list powinien zawierać możliwie jak największą liczbę kopii lub odpisów dokumentów, które świadczyłyby o tym, że dopuszczono się naruszenia prawa. Tak przygotowane materiały ułatwią pracę rzecznika i pomogą każdej osobie, która zwróciła się do rzecznika ze skargą. Przyspieszy to termin rozpatrzenia sprawy.

Uwaga! Stop!

Zanim napisany i wysłany zostanie list do rzecznika, może byłoby dobrze jeszcze raz przeanalizować, czy na pewno wyczerpane zostały wszystkie możliwości załatwienia sprawy i czy na pewno jest to problem, który załatwiony został w sposób naruszający prawo.

A może warto poradzić się jeszcze radcy prawnego lub adwokata?

Rzecznik działa, jeśli można użyć tego porównania, na zasadzie karetki reanimacyjnej. Jeżeli ta zostanie wezwana do osoby, której nie zagraża śmierć, to w tym samym czasie w innym miejscu ktoś, kto jej potrzebował, może zginąć. Rzecznik, w chwili gdy rozpatruje sprawy, w których nie ma podstaw do podjęcia działania, opóźnia zajęcie się sprawami, w których jego działanie jest konieczne. Osłabia to też jego wrażliwość na sprawy wpływające do biura.

Pamiętajmy zawsze, że Sejm powołał rzecznika PRAW, a nie SPRAW.

Adres:

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH: ul. Jasna 6, 00-013
Warszawa telefon: 27-60-31 do 9

Przyjęcia interesantów:

Poniedziałki	9 ⁰⁰ —17 ⁰⁰
Wtorki	9 ⁰⁰ —15 ⁰⁰
Środy	9 ⁰⁰ —15 ⁰⁰
Czwartki	9 ⁰⁰ —15 ⁰⁰
Piątki	9 ⁰⁰ —15 ⁰⁰

Rzecznik serdecznie przeprosza wszystkie osoby, które skierowały do niego wszystkie swoje wnioski i uwagi, a nie otrzymały jeszcze odpowiedzi. Opóźnienie lub brak jej spowodowany jest tym, że w pierwszym okresie rzecznik otrzymał ogromną ilość listów, nad którymi cały czas intensywnie pracuje.

Rzecznik nie obiecuje, że każdą sprawę podejmie, ale obiecuje rzetelne rozpatrzenie każdej sprawy i przesłanie wszystkim zainteresowanym listu z wyczerpującymi informacjami.

SPROSTOWANIE

W numerze 8—9 „Palestry” z 1988 r. prostuje się niniejszym następujące błędy:

- a) na str. 143 w wierszach 3 i 4 od góry (lewy łam) zamiast „indywidualnej” **powinno być** „incydentalnej”;
- b) na str. 176 w wierszu 5 od dołu (w Spisie treści) zamiast „z zagranicą” **powinno być** „za granicą”.